

Pir Sultan Abdal Kùltür Derneği Tokat Şubesi'nin Kuruluşu, Faaliyetleri, Sorunları ve Beklentileri

Establishment, Activities, Problems and Expectations of Pir Sultân
Abdâl Cultural Association Tokat Branch

Şaban BANAZ*

Öz

Pir Sultan Abdal Kùltür Dernekleri, marjinal olarak ifade edilen birçok etnik ve ideolojik grubu bünyesinde barındırması nedeniyle Türkiye'deki Alevi örgütler içerisinde en tartışmalı yapılardandır. Tokat il merkezinde yaşayan Alevilerin bir kısmı bu yapıya bağlı olan dernek ve cemevi çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir. Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi, Sivas'taki Madımak Olayından hemen sonra, 1994 yılında Tokat il merkezinde kurulmuştur. Bu makalede Tokat'ta yaşayan ve Pir Sultan Abdal Derneği etrafında faaliyetlerini yürüten Alevilerin, faaliyetleri, sorunları ve birtakım beklentileri ele alınmış; bu faaliyetlerin genel merkez tarafından belirlenen düşünce ve tavırlarla bir farklılığının olup olmadığı tespit edilmiştir. Katılımlı gözlem ve mülakat tekniklerinden faydalanılarak hazırlanan bu çalışmada betimleyici metot merkeze alınmış; ele alınan konular hakkında hiçbir kişisel yorum ve yargılama yapılmadan, ortaya çıkan bilgi ve bulgular olduğu gibi

Abstract

Pir Sultân Abdâl Cultural Associations are one of the most controversial structures among the 'Alawî organizations in Turkey because they include many ethnic and ideological groups that are considered marginal. Some of the 'Alawîs living in Tokat city center carry out their activities under the roof of associations and cemevi affiliated with this structure. Pir Sultân Abdâl Association Tokat Branch is an 'Alawî organization established in the city center of Tokat in 1994, right after the Madımak Incident in Sivas. In this article, the activities, problems, and some expectations of the 'Alawîs living in Tokat and carrying out their activities around the Pir Sultân Abdâl Association are discussed; It has been determined whether these activities have any differences with the thoughts and attitudes determined by the headquarters. In this study, which was prepared using participant observation and interview techniques, the descriptive method was centered; The resulting information and findings have been tried to be conveyed as they are, without making any personal comments

* Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakùltesi, Kelam ve İtikadi İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye, saban.banaz@gop.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1401-832X

Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
26.04.2024	24.06.2024	30.06.2024

DOI 10.18403/emakalat.1473934

aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonunda özetle, Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi'nin genel merkez tarafından sergilenen düşünce ve tutumlarla uyumlu olduğu, geleneksel Alevilik anlayışından uzak olduğu ve yeni kurulan Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı'na karşı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Mezhepleri Tarihi, Alevilik, Tokat, Pir Sultan Abdal Derneği, Cemevi.

or judgments about the topics discussed. At the end of the research, in summary, it was determined that Pir Sultān Abdāl Association Tokat Branch was compatible with the thoughts and attitudes exhibited by the headquarters, that they were far from the traditional understanding of 'Alawism and that they were against the newly established 'Alawī- Bektāshī Culture and Cemevi Presidency.

Keywords: History of Islamic Sects, 'Alawism, Tokat, Pir Sultān Abdāl Association, Cemevi.

Giriş

Günümüz İslam Mezhepleri Tarihi araştırmacılarının gerek teori gerek alan araştırması gerekse de âdab ve erkân boyutuyla araştırmalarına konu edindikleri,¹ mistik, ezoterik ve senkretik bir yapı arz etmesi açısından diğer bilim dallarının da dikkatlerini celp eden Alevilik konusu, ülkemizde en çok yazılan ve tartışılan konulardan biri olma özelliğine sahiptir.² Konunun bu kadar çok yönlü olması hem Alevilik çalışmalarında nicelik yönünden gözle görülür bir artışa sebep olmakta hem de birlikte yaşama tecrübesinin doğal bir tezahürü olduğu için birçok araştırmacının ilgi odağı olabilmektedir. Konu hakkında yapılan çalışmaların merkezinde çoğunlukla Alevilik ve Bektaşîliğin ortaya çıkmasındaki tarihsel ve sosyo-kültürel olaylar yer almakta; inanç esasları, âdab ve erkânları ele alınmaktadır.³

¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri* (İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2008), 527-529; Metin Bozkuş, *Sivas Aleviliği* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2006), 3-8; Fevzi Rençber, *Hakk Muhammed Ali Aşkî/Adıyaman Alevileri* (İstanbul: Gece Kitaplığı, 2016), 10.

² Irene Melikoff, *Uyur İdik Uyardılar*, çev. Turan Alptekin (İstanbul: Demos Yayınları, 2011), 95-109; Niyazi Öktem, *Anadolu Aleviliğinin Senkretik Yapısı* (İstanbul: Truva Yayınları, 2011), 13; Kriztina Kehl-Bodrogi, *Kızılbaşlar/Aleviler (Anadolu'da Yaşayan Ezoterik Bir İnanç Topluluğu Üzerine Araştırma)*, çev. Oktay Değirmenci-Bilge Ege Aybudak (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012), 105-134.

³ M. Saffet Sarıkaya, *Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı* (İstanbul: Frida Yayınları, 2012), 9-226; Harun Yıldız, *Anadolu Aleviliği* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2004), 103-291; Ahmet İshak Demir-Yaşar Şanlı, "Cem Dergisi'nin Sunumuyla Alevilik'te İnançlar", *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* 10/1 (Bahar 2017), 51-76; Ahmet İshak Demir - Yaşar Şanlı, "Cem Dergisi'ne Göre Alevilikte Sosyal Hayat, Kurumlar ve Gelenekler", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Mayıs 2017), 7-51.

Saha araştırmalarında ise sosyolojik ve psikolojik kültürel dönüşümler, çeşitli bölgelerde yaşanan Alevilik anlayışlarındaki farklılıklar, cem ve semahlar başta olmak üzere Alevî anlayışın ürettiği nefes ve deyişlerin musiki formları ve müzik teorileri gibi belli başlı konular öne çıkmaktadır.⁴ İlahiyat Fakülteleri içerisinde başta İslam Mezhepleri Tarihi olmak üzere Din Sosyolojisi, Tasavvuf, Dinler Tarihi ve Türk Din Musikisi gibi disiplinler konuyla ilgili birtakım çalışmalar yapmaktadır. Bunlardan başka Tarih, Sosyoloji, Edebiyat, Türkoloji ve Müzik gibi alanlarda da Alevilik konusu ele alınmakta ve çok sayıda yayın yapılmaktadır. Alevilik konusundaki son zamanlarda artan bu akademik yönelimin elbette olumlu sonuçları olduğu gibi birtakım zihniyet ve metodolojik farklılıklardan kaynaklanan olumsuz sonuçları da olabilmektedir.⁵

İslam Mezhepleri Tarihi araştırmacılarını başka alanlarda çalışan araştırmacılardan ayıran özelliklerin başında, yaptıkları çalışmalarda fikir ve düşünceden daha çok, gerçekliği olan dinî içerikli oluşumların geçmişteki ve günümüzdeki durumlarını araştırırken elde ettikleri bilgi, belge ve gözlemledikleri olayları olduğu gibi ortaya koymak için bir fotoğrafçı gibi davranmaları ve hiçbir öznel ifade tarzını kullanmamaları gelmektedir. Bu anlamda alan araştırması dediğimiz bir yöntemle gerçekleştirilecek saha çalışmalarında önem arz eden ilk husus, gerçeğin olduğu gibi resmedilmesi, hiçbir kişisel yorum ve ön yargının bulunmaması ve bilimsel veriler doğrultusunda olay ve olguların ele alınmasıdır.⁶ İslam Mezhepleri Tarihi uzmanları, günümüzde varlık göstermeyen, geçmişte kalmış dinî içerikli grupları incelediklerinde bu grupların kendine ait temel kaynaklarını referans alarak araştırmalar yapar. Günümüzde varlık gösteren, yaşanan çağın ve coğrafyanın şartlarından çok fazla etkilenen, doğduğu bölgeden çıkıp başka bölgelerde varlık gösteren dinî grupların araştırılması ise çok daha fazla zorlukları beraberinde getirmektedir. Buradaki zorluklar ise saha çalışması kapsamında ele alınan grubun temel karakteristik özelliklerinde değişim ve dönüşümlerin devam etmesi ve bu türden

⁴ Yahya Mustafa Keskin, *Kentleşme Sürecinde Alevilik* (İstanbul: Tuğra Kitabevi Yayınları, 2020), 76,182,214,222.

⁵ Sönmez Kutlu, *İslam Mezhepleri Tarihine Giriş* (İstanbul: Dem Yayınları, 2010), 31. Ayrıca kavramların ve konunun bilimsel yöntemlerle ele alınmasının bilimdeki önemi için bk. A. Yaşar Ocak, "Alevî-Bektaşî Düşüncesi Hakkında Genel Bilgiler" *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Yayınları, 2000), 47-55.

⁶ Hasan Onat-Sönmez Kutlu, *İslam Bilimlerinde Yöntem* (Ankara: Ankuzem Yayınları, 2009), 12.

grupların araştırılmasında mevzunun subjektif etkilere önemli ölçüde maruz kalmasıdır.⁷

Alevilik, daha çok sözlü kültür geleneğinin hâkim olduğu bir anlayış olması ve tarihsel süreçte karşılaştığı değişik inançsal ve mezhepsel etkiler sebebiyle, varlık gösterdiği coğrafyalarda homojen bir özelliğe sahip değildir.⁸ Bununla birlikte tarihsel süreçte yaşanan olumsuz olayların etkisiyle herkesin çok net bir şekilde tanımaması ve son zamanlara kadar kapalı toplum şartlarında yaşanıyor olması gerekçeleriyle de yukarıda bahsettiğimiz zorlukların her ikisine birden sahiptir. Ayrıca Alevilik, bilimsel yöntemler kullanılmadan, temel kaynaklar referans alınmadan ve şahsi kanaat ve yönlendirme içerikli yapılan çalışmalar sebebiyle Türkiye’de en çok zarar gören ve üzerinde en çok bilgi kirliliği olan konulardan biri olma özelliğine de sahiptir. Bu sebeple Alevilik konusunda çalışmak isteyen bir araştırmacı çalışma konusunun temel kaynaklarından hareketle, bilimsel araştırma tekniklerinden anket, gözlem ve mülakat gibi bilgi toplama yöntemleriyle birincil kişi ve kaynaklardan elde edilen verilerle araştırma yapmalıdır.⁹ Bu şekilde yapılan çalışmalar ise hem ele alınan meselenin doğru bir şekilde anlaşılmasına hem var olan bilgi kirliliğinin giderilmesine çok önemli katkılar sunacaktır.

Alevilik hakkında giderek artan alan araştırmaları içerisinde Tokat yöresine hasredilmiş akademik çalışmalar hakkında nitelik ve nicelik açısından özet bir kritik yapacak olursak öncelikle, yapılan çalışmaların çoğunlukla Din Sosyolojisi, Sosyoloji, Türk Dili Edebiyatı, Türk Müziği ve Alevî-Bektaşî Kültürü gibi alanlarda, genellikle İslam Mezhepleri Tarihi uzmanları dışındaki araştırmacılar tarafından yapıldığını ve bu çalışmaların çoğunlukla Alevilikteki temel anlayışlar ve birtakım erkânlar ile ilgili olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda 2011 yılında yapılan bir yüksek lisans tez çalışmasında

⁷ Kutlu, “İslam Mezhepleri Tarihinde Usul Sorunu”, *İslami İlimlerde Metodoloji/Usûl Meselesi I*, ed. İsmail Kurt ve Seyit Ali Tüz (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 392. Ayrıca İslam Mezhepleri Tarihi disiplini için de geçerli olan sosyal bilimlerdeki alan araştırmalarının problemleri ve dikkat edilmesi hususlar hakkında bk. Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 11. Basım, 2015); Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler* (Ankara: Nobel Yayınları, İkinci Yazım, 37. Basım, 2022); Şener Büyüköztürk vd., *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 31. Basım, 2021).

⁸ Mehmet Saffet Sarıkaya, “Prof. Dr. Hasan Onat’ın Alevilik-Bektaşilikle İlgili Görüşlerine Dair Bir İnceleme”, *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* 14/1 (Bahar 2021), 287-292.

⁹ Alan araştırmalarında kullanılan yöntemler için bk. Ali Doğan Arseven, *Alan Araştırmalarında Yöntem* (Ankara: Gündüz Yayınları, 1993), 13-30.

Tokat'ın dört büyük ana ocağından birinin piri olan ve Almus ilçesinde türbesi bulunan Hubyar Sultan ve onun adına kurulmuş olan Hubyar Sultan Ocağı, Türk Dili ve Edebiyatı perspektifiyle ele alınmış; yapılan alan araştırmasında yer yer mülakatlara başvurulmuş, Hubyar Sultan ve Hubyar Sultan Ocağı, ocağın ibadet ve dini hayatı, Hubyar Sultan'ın şiirleri gibi konular araştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada Hubyar Sultan'ın şiirlerinin analizi yapılmış ve ocağın örgütlenmesi, bölünmeleri ve temsilcileri gibi konularda bilgiler verilmiş; ocağın muhtemel geleceği hakkında da kayda değer yorumlarda bulunulmuştur.¹⁰

2016'da Türk Dili ve Edebiyatı alanında yapılan bir yüksek lisans tez çalışmasında Tokatlı Alevî âşıklarının ulaşılabilen eserleri toplanmış; Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali içerikli şiirler Alevîlikteki birtakım anlayışlar ışığında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada Alevîlikteki temel anlayışlardan biri olan Hak-Muhammed-Ali anlayışı ve gelenekte üçler olarak isimlendirilen bu anlayışı oluşturan unsurların Tokatlı Alevî âşıklar için ne ifade ettiği araştırılmış; araştırma sonunda Alevî âşıkların çoğunluğunda, güçlü bir Allah ve peygamber inancının var olduğu ortaya koyulmuştur. Âşıkların, Allah inancında İslam dinine ait itikâdi esaslarla birlikte tasavvufi bir anlayışın da oldukça etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca âşıkların şiirlerinde Hz. Muhammed'in son ve özel bir peygamber olduğuna dair güçlü bir vurgunun olduğu ve Hz. Hüseyin'in dedesi olması hasebiyle ona derin bir saygı ve sevgi duyulduğu ortaya konulmuştur. Hz. Ali hakkında ise onun veli olduğuna inandıklarının tespiti yapılmıştır.¹¹

2017'de Sosyoloji alanında yapılan yüksek lisans tez çalışmasında, Tokat ilindeki Bektaşî Ocağına bağlı yurttaşların adetleri ve bunlara bağlı pratiklerin tespitine yönelik örneklem grupları ile mülakatlar yapılmıştır. Çalışma kapsamında kutsal olarak görülen mekanlar ziyaret edilmiş hem bu mekanlar hem bu mekanlarda yapılan pratikler kayda geçirilmiş ve elde edilen bilgiler bu çerçevede ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonunda ise Tokat'ta yaşatılan Bektaşîliğin köklerinin eski Türk dini inanış ve uygulamalarına dayandığı, bununla birlikte içerisinde farklı dini inanış ve pratiklerin de olduğu

¹⁰ Dilek Bakan, *Alevî Bektaşî Geleneğinde Hubyar Sultan* (Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 1-288.

¹¹ Ali Rıza Koçak, *Tokatlı Alevî Halk Şairlerinde Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali Algısı* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 1-148.

ifade edilmiştir.¹²

2018'de Türk Müziği alanında yapılan yüksek lisans tezinde, İstanbul'daki iki farklı cemevinde Tokat Hubyar Ocağı'na bağlı Alevilerin cemlerde icra ettikleri müzikal eserler söyleyiş şekli ve içeriği bakımından incelenmiş; bu eserlerin farklılıkları ve benzerlikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca Alevîliğe ait cem, semah, nefes, düvaz gibi birtakım kavramların dil bilimsel anlamı ve cemin tarihsel arka planı, cem çeşitleri, cemdeki sembol on iki hizmet ve cemlerde seslendirilen eserlerin türleri hakkında bilgiler verilmiştir.¹³

2019'da Alevî Bektaşî Kültürü Anabilim Dalı'nda yapılan yüksek lisans tezinde yine Tokat'ın dört büyük Alevî ocağından biri olan Keçeci Baba Ocağı ele alınmış; Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı Keçeci Köyü'nde ikamet eden Keçeci Baba Ocağı'na bağlı Aleviler nitel bir araştırma tekniği ile incelenmiştir. Hem ocağa bağlı kişilerle mülakat ve gözlemler yapılarak hem arşiv belgeleriyle desteklenen bu çalışmanın sonunda, Keçeci Baba, onun türbesi ve köy hakkındaki var olan bilgilere yenileri kazandırılmıştır. Keçeci Baba'nın hayatı, ocağın tarihsel süreçteki durumu, ocak merkezinde yürütülen cem erkânları ve gerçekleştirilen birtakım âdab ve erkânlar yine bu çalışmada ele alınmıştır.¹⁴

Tokat Alevîliği ile ilgili yukarıda kısaca özetlerini vermeye çalıştığımız akademi alanındaki yüksek lisans tez çalışmalarından başka, bilimsel niteliklere haiz yayınlanmış kitap çalışmaları da bulunmaktadır. Örneğin Hasan Coşkun tarafından yayınlanan ve Din Sosyolojisi perspektifiyle konuyu ele alan *Tokat Alevileri, Sırrımız Türklük* isimli eser bunlardan biridir. Coşkun'un daha önce Tokat Alevîliği üzerine yazmış olduğu makalelerinin bir araya getirildiği bu eserde Tokat yöresi Alevilerinin kullandığı dini ve sosyal kavramlar ele alınmış, Tokat'ın manevi önderleri olarak zikrettiği Hubyar Sultan ve Keçeci Baba hakkında bilgiler verilmiş, Tokatlı Alevî dedelerin Alevilik ve Bektaşîlik anlayışları üzerinde durulmuş ve son olarak Alevî ve

¹² Burhan Çetin, *Din Fenomenolojisi Bağlamında Bektaşîlik Tokat İli Örneği* (İstanbul: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 1-141.

¹³ Aliye Kaya, *İstanbul Alibeyköy ve Taşdelen Cemevlerindeki Cem Törenlerinde Tokat Hubyar/Sıraç Köylülerince İcra Edilen Müzikal Eserlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi* (İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 1-139.

¹⁴ Melike Tepecik, *Keçecibaba Ocağı Üzerine Nitel Araştırma* (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 1-182.

Bektaşî geleneğindeki musahiplik kurumu hakkında bilgiler verilmiştir.¹⁵

Tokat Aleviliği hakkında yapılmış diğer bir kitap çalışması da Rıza Yıldırım tarafından *Geleneksel Alevilik* ismiyle yayınlanmıştır. Yıldırım bu çalışmasında çevre illerle birlikte Tokat'ta yaşayan birçok dede, baba, âşık ve taliple derinlemesine mülakatlar yaparak geleneksel Aleviliği geniş bir bakış açısıyla sunmuştur. Alevilere ait menkıbelerin, yazılı metinlerin ve yol anlayışlarının ele alındığı bu çalışmada; dinî olmanın yanında edebî bir değer de taşıyan menkıbelere çokça yer verilmiştir. En nihayetinde bu çalışmada ibadetler, cem töreni, ocak, dedelik, taliplik, musahiplik kurumu ve geleneksel Alevî toplum düzeninin canlı bir resmi çizilmeye çalışılmıştır.¹⁶

Tokat Alevileri üzerine şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı çalışmalar hiç şüphesiz Cenksu Üçer tarafından yapılmıştır.¹⁷ Bu çalışmalar içerisinde en önemli olanı, yazarın 2005 yılında yaptığı ve daha sonra *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik* ismiyle yayınladığı doktora tez çalışmasıdır.¹⁸ İslam Mezhepleri Tarihi perspektifi ile hazırlanan ve birkaç kez basılan eser Tokat Aleviliğine dair en kapsamlı bilgileri içermektedir. Üçer, eserinin birinci bölümünde Alevilik kavramını kelime ve ıstılah anlamlarıyla tahlil etmiş, farklı Alevilik tanımları üzerinde durmuş, Aleviliğin dini statüsü bağlamında ileri sürülen görüşleri ele alarak bunlardan din, mezhep veya tarikat olduğu şeklindeki yaklaşımları bölgede elde ettiği veriler çerçevesinde değerlendirmiştir. Daha sonra bölgede elde ettiği verilerden hareketle Alevilik hakkında ortaya konulan yaklaşımın tarihsel arka planını ortaya koymak üzere

¹⁵ Hasan Coşkun, *Tokat Alevileri Sırrımız Türklük* (Ankara: Kitabe Yayınları, 2021), 1-190.

¹⁶ Rıza Yıldırım, *Geleneksel Alevilik: İnanç, İbadet, Kurumlar, Toplumsal Yapı, Kolektif Bellek* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2021), 1-411.

¹⁷ Cenksu Üçer, "Geleneksel Alevilikte Ehl-i Beyt Anlayışı Tokat Yöresi Örneği", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 4/3 (Aralık 2004), 257-272; Cenksu Üçer, "Bir Alan Araştırmasının Anatomisi: Tokat Yöresi Alevileri, Tarihçesi, İnançları, Örf ve Adetleri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/20-21 (Mart 2005), 35-67; Cenksu Üçer, "Alevilik; Yapılar, Grupların Temel Özellikleri ve Bazı Mülâhazalar", *Dini Araştırmalar* 12/33 (Haziran 2009), 63-88; Cenksu Üçer, "Tokat Örneğinden Hareketle Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme", *Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi* 34 (2005), 229-268; Cenksu Üçer, "Tokat Bölgesindeki Alevi Ocakların Yapılanması ve Dedelerin Tanımlarından Hareketle Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme", *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni* ed. Filiz Kılıç vd. (Ankara: Türk Kültürü Hacı Bektaşî Veli Araştırma Merkezi Yayınları, 2007), 1/185-2004.

¹⁸ Cenksu Üçer, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2005), 1-456.

Türklerin İslamiyet öncesi mensup oldukları dinleri, İslamlaşma sürecinde karşılaştıkları mezhebi ve tasavvufi etkileri, Anadolu'ya yapılan göçleri, Anadolu'daki dini hayatı, Aleviliğin oluşumunda etkili olan siyasi hareketleri ve Aleviliği etkileyen akımları Tokat bölgesiyle ilişkilendirmek suretiyle ele almıştır.

Üçer'in çalışmasının ikinci bölümünde Tokat'taki Alevilerin ocak yapılanması, coğrafi dağılımları ve nüfus yapısı ele alınmış; bölgedeki fiili duruma göre Aleviler, ana ocaklara bağlı alt ocaklar şeklinde bir yapılanma ile gösterilmiştir. Bölgede bulunan gruplar bu yapılanmaya göre ele alınmış ve köylerin hangi ana ocaklara bağlı oldukları ile ilgili bilgiler, coğrafi dağılımları ve nüfus yapıları tablolar halinde verilmiştir. Üçüncü bölümde Tokat Alevilerinin inançları ve ibadet anlayışları ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle ilham ve keşf merkezli inançlar olan Hak-Muhammed-Ali ve Ehl-i Beyt, daha sonra da meleklerle, kitaplara, peygamberlere iman gibi vahiy kültürünün inançları ile kader anlayışları ve ahirete iman konusu da işlenmiştir. Bölümün diğer kısmında ise Tokat Alevilerinin gusül, abdest, namaz, oruç, hac, mali ibadetler ve kurban gibi ibadet anlayışları ve uygulamaları üzerinde durulmuş; Tokat Alevilerinin tarikat anlayışı ile örf ve adetleri konu edinilmiştir. Ayrıca dört kapı-kırk makam, üç sünnet-yedi farz, niyaz anlayışlarıyla beraber temel ibadet olarak görülen cem âyini ve yine temel ahlaki ilke olarak benimsenen eline-diline-beline sahip olmak prensibi ele alınmış; doğum ve ad koyma, sünnet ve kirvelik, evlilik, ölüm ve sonrası yapılanlar ve ziyaretler gibi Tokat Alevilerinin çeşitli örf ve adetleri ocak merkezli olarak, farklılıklarına da dikkat edilerek ele alınmıştır.

Bunlardan başka, Tokat Alevileri hakkında Halk Bilimi, Dinler Tarihi, Türk Musikisi, Tarih ve Edebiyat monografileri gibi alanlarda yapılmış birtakım tez ve makale çalışmaları da mevcuttur.¹⁹ Ancak çalışmamızı ilgilendiren yönüyle spesifik olarak Tokat Alevilerinin dernek ve cemevi faaliyetlerini merkeze alan, bu faaliyetler esnasında

¹⁹ Bu çalışmalar hakkında bk. Coşkun Kökel, "Tokat Bölgesinde Yerleşik Bir Alevi Topluluk: Güvenç Abdal Ocaklıları-Kürtünlüler", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, ed. Ali Açikel vd. (Ankara: Salmat Basım ve Yayıncılık, 2015), 3/47-64; Deniz Güneş, *Tokat Yöresi Alevi-Bektaşî İnançında Zâkirlik Geleneği* (İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 1-546; Ahmet Mazlum-Derya Gürtaş Dünder, "Sıraç Alevilerinde Orta Çağ Tarikatlarından Yesevilik ve Bektaşîlik İzleri: Hafik Beydili ve Tokat Hubyâr Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi* 11/36 (2023), 275-300; Melike Tepecik, "Tokat Aleviliğinde Hızır İnanç", *Uluslararası Geçmişten Günümüze Tokat'ta İlmî ve Kültürel Hayat Sempozyumu*, ed. Hanefi Vural vd. (Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2018), 1/63-84.

karşılaşılan sorunlar, güçlükler ve bunlara dair çözüm önerileri sunan ve Aleviliği ilgilendiren güncel meseleler hakkında onların ne düşündüklerini dile getiren bir çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Bu çalışmada yukarıda kısmen zikrettiğimiz, çoğu araştırmacının ele aldığı gibi Tokat Alevilerinin dini statüsü, yapılanması, tarihsel arka planları, inançlar çerçevesindeki kabulleri, ibadetleri ve birtakım âdap ve yol erkânlarını içeren, yöntem ve muhteva kritiği yapılmayacaktır. Çalışmamızdaki temel amacımız, alan araştırmalarındaki bugüne kadar yapılan bir eksikliğin fark edilmesi ve bu eksikliğin giderilmesi adına Tokat Pir Sultan Abdal Derneği yöneticilerinin dernek ve cemevi faaliyetlerini, sorunlarını ve birtakım güncel meseleler hakkındaki görüşlerini dile getirmek ve bunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır.

Tokat'ta yaşayan Aleviler, genel olarak Keçecibabalılar, Hubyarlılar, Erdebilliler ve Bektaşiler olarak adlandırılan dört ana ocak ve bu ana ocakların altındaki alt ocaklara bağlı olarak hayatlarını sürdürmektedirler.²⁰ Bu ocaklara bağlı yaşayan Alevilerin il merkezinde kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşları ise Cem Vakfı Tokat Şubesi, Alevî Kültür Dernekleri Aktepe Şubesi, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tokat Şubesi, Karadeniz Alevî Bektaşî Federasyonu ve Kalendar Çelebi Derneği'dir.²¹ Çalışmamız kapsam olarak Tokat merkezde bulunan Pir Sultan Abdal Derneği'ni içermekte; onların Pir Sultan Abdal Dernekleri Genel Merkezi tarafından sergilenen tutum ve eylemlerle uyumlu olup olmadıklarını, dernek ve cemevinin kuruluş serüvenini, faaliyetlerini ve sorunlarını ortaya koymayı ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmayı amaç edinmektedir. Temelde katılımlı gözlem ve mülakat tekniğinden faydalanılarak yapılan bu çalışmada mülakat yapılan kişiler ise Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi'nin başkan ve yönetim kurulu üyeleridir.

1. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tokat Şubesi'nin Kuruluşu ve Alevilik Anlayışı

Türkiye'deki Alevî yapılanmaları içerisinde 16. yüzyılda yaşayan, saziyla, şiirleriyle Alevî yol anlayışını anlatan, dönemin idarecilerine baş kaldıran simgesel şahıslardan Pir Sultan Abdal²² adına kurulan

²⁰ Geniş bilgi için bk. Cenksu Üçer, "Tokat Bölgesindeki Alevi Ocakların Yapılanması ve Dedelerin Tanımlarından Hareketle Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme", 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni* ed. Filiz Kılıç vd. (Ankara: Türk Kültürü Hacı Bektaşî Veli Araştırma Merkezi Yayınları, 2007), 1/185-2004.

²¹ İsimlerini zikrettiğimiz bu yapıların bilgisi 03.06.2024 tarihinde Tokat Valiliği İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğünden alınmıştır.

²² Nurettin Albayrak, "Pir Sultan Abdal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV. Yayınları, 2007), 34/277.

dernekler, günümüzdeki Alevî yapılanmaları içerisinde en çok tartışılan oluşumlardan biridir. Bu derneklerin geçmişi 1960 yıllarının ortalarına, tarihsel kökenleri de Sivas'ın Yıldızeli İlçesi'nin Banaz Köyü Kültür ve Turizm Derneği'ne dayanmaktadır. İlk başlarda sadece Banazlıların üye olabildiği dernek, 1978 yılında dönemin Kültür Bakanlığı'nın destekleri ve bazı Alevî şahısların yardımıyla Banaz'da Pir Sultan Abdal adına bir heykel anıtı yaptırmıştır. Heykel anıtın açılmasından sonra dernek tarafından 1979 ve 1980 yılında iki kez Pir Sultan Abdal Şenlikleri düzenlenmiş, ancak 1980 askeri ihtilali ile burası kapatılmıştır. Aradan 10 yıl gibi uzunca bir süre geçtikten sonra Pir Sultan Abdal Kültür Derneği 1990'da Ankara'da tekrar kurulmuştur. Ancak bu sefer tüzükte bir değişiklik yapılmış; Alevî olmasa bile Aleviliği benimseyen ve Pir Sultan'ı seven herkesin derneğe üye olabileceği belirtilmiştir. 1993 yılına kadar Hatay, İstanbul ve İzmir gibi belli başlı yerlerde, az sayıda şubeler açan dernek, 1993 yılında Sivas'ta düzenledikleri bir toplantıya konuşmacı olarak Aziz Nesin'i getirmiş ve ardından gelişen olaylarda 37 kişinin ölmesinden sonra daha çok ilgi odağı olmuş hem şubelerinin hem de üyelerinin sayısı giderek artmıştır.²³ Günümüzde dernek genel merkez başkanlığı Tarsus Şube başkanı Cuma Erçe tarafından yürütülen derneğin şube sayısı 75²⁴, üye sayısı ise yüz binlerin üzerindedir.²⁵

Türkiye'deki diğer Alevî yapılanmalarını tutucu ve gelenekçi olmakla itham eden, muhalifleri tarafından da Alevî kimliğini küçümsemek ve birtakım ideolojik anlayışları Alevilik ismi altında sunmakla suçlanan Pir Sultan Abdal derneklerinde, ateist olanlardan Kürtçülere, sosyalistlerden aşırı sol gruplara kadar pek çok marjinal gruba

²³ Ayhan Yalçınkaya, "Hafıza Savaşlarından Sahiplenilmiş Şehitliğe: Madımak Katliamı Örnek Olayı", *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 66/3 (2011), 337-351

²⁴ Derneğin Türkiye'deki şubelerinden bazıları Adana, Tokat (Merkez, Almus, Reşadiye, Turhal, Zile, Niksar/Yolkonak), Ankara (Merkez-Mamak, Yeni Mahalle), Antalya (Merkez, Manavgat, Alanya), Uşak-Banaz, İzmir (Bornova, Buca, Kemalpaşa, Menemen, Gümüldür, Karşıyaka, Çeşme, Çiğli), Bursa, Çanakkale, Tekirdağ (Çerkezköy, Çorlu), Diyarbakır, İstanbul (Kadıköy, Kartal, Maltepe, Pendik, Sarıyer, Sultanbeyli, Ümraniye, Esenler, Eyüp, Gaziosmanpaşa), Malatya-Hekimhan, Kahramanmaraş, Muğla (Marmaris, Milas), Samsun (Merkez, Havza), Sivas-Sarkışla, Mersin-Tarsus, Muş-Varto gibi il ve ilçelerdir. Bk. Fevzi Rençber, *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilikte Cem ve Cemevleri* (Mardin: Şırnak Üniversitesi Yayınları, 2018), 103.

²⁵ Rençber, *Alevilikte Cem ve Cemevleri*, 104; İlyas Üzüm, *Günümüz Aleviliği* (İstanbul: İSAM Yayınları, 1997), 43; Hacer Tuna, *Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nde Sunulan Alevilik*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 2.

ait, seküler yaşam tarzını savunan kişiler bulunmaktadır.²⁶ Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde faşizm, demokrasi, laiklik, demokratik eğitim, askeri darbeler gibi konularda düzenledikleri panellerde ve yaptıkları basın açıklamalarında şubelerin birbiri ile olan bu türden farklılıkları rahatlıkla görülebilmektedir. Pir Sultan Abdal Derneği Genel Merkezi, şubeler arasında ortaya çıkan farklı sesleri en aza indirmek ve şubelerin genel merkezle uyumunu sağlamak için eşgüdüm kurulu denilen bir yönetim biçimini uygulamaktadır.²⁷

Kapılarının sadece Alevilere değil, laiklik ve demokrasiyi benimseyen herkese açık olduğunu ifade eden Pir Sultan Abdal dernekleri hakkında, Alevilik konusu uzmanlarından İlyas Üzüm ve Fevzi Rençber gibi bazı araştırmacılar bu derneklerin geleneksel Anadolu Aleviliğinin düşünce yapısı ve yol anlayışı ile uyuşmayan, devletle ve özellikle de diyanetle olan münasebetlerinde genellikle çatışmacı bir üslup ve tavır sergileyen anlayışlara sahip oldukları kanaatindedirler.²⁸ Temel amaçlarının Anadolu Aleviliğini, Pir Sultan Abdal felsefesini anlatmak, demokrasi, laiklik, insan hakları ve özgürlük mücadelesine katkıda bulunmak olduğunu her fırsatta dile getiren bu yapı, aslında Aleviliği müstakil bir meseleden çok laiklik ve özgürlük meselesinin bir uzantısı olarak değerlendirmektedir.²⁹ Önceki dönem genel başkanlarından Murtaza Demir, buradaki düşüncemizi teyit mahiyetinde, bir yazısında şunları dile getirmiştir: "Kaygımız demokrasi, kavgamız demokrasi kavgasıdır. Bu kavganın toplumsal kazanıma dönüştürülmesi, toplumun tüm katmanlarının sivil ve demokratik niteliklerle örgütlenmesiyle gerçekleşecektir. Bu bağlamda biz diyoruz ki ülkemizin Kürt-Türk, Alevi-Sünni, Laz-Çerkez gibi sorunları yok; ekonomik, sosyal ve demokratik sorunları vardır."³⁰

Pir Sultan Abdal derneklerinin genel merkez tarafından her yıl yaptığı ve diğer şubelerinin de yapmasını istediği faaliyetler genellikle

²⁶ Dernek bünyesinde bulunan kişi ve grupların özelliklerine dair yaptığımız bu tanımlamayı mülakat kişilerimizden Pir Sultan Abdal Kültür Dernekleri genel başkan yardımcısı ve Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği başkanı Muharrem Erkan yapmıştır. Konu hakkında yapılan birtakım çalışmalarda da aynı husus dile getirilmiştir. Bk. İlyas Üzüm, *Günümüz Aleviliği*, 43; Hacer Tuna, *Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nde Sunulan Alevilik*, 45.

²⁷ Tuğba Atalar, *Alevi Kimliği İçinde Farklı Alevilik Alguları: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Cem Vakfı Örneği*, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 25-35.

²⁸ Üzüm, *Günümüz Aleviliği*, 43; Rençber, *Alevilikte Cem ve Cemevleri*, 105.

²⁹ Muharrem Erkan, Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Başkanı, Kişisel Görüşme, 10 Kasım 2023.

³⁰ Murtaza Demir, *Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi 4* (Ankara: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Yayınları, 1996), 17/1.

şunlardır: 2 Temmuz'da Sivas Madımak Olayı Şehitlerini Anma Etkinlikleri, Demokrasi ve Laiklik Haftası Kutlamaları, 16-18 Ağustos'ta Hacı Bektaş-ı Veli'yi Anma Törenleri, 24 Ocak'ta Demokratik Kitle Örgütleri Etkinlikleri, 1 Mayıs İşçi Bayramı Kutlamaları, 8 Mart'ta kadın dernekleri ve kitle örgütleriyle Dünya Emekçi Kadınları Günü Kutlamaları, 1 Eylül'de kitle örgütleri ve sendikalarla Dünya Barış Günü Kutlamaları.³¹

Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi hali hazırdaki başkan, Muharrem Erkan'ın³² öncülüğünde 31.01.1994'te kurulmuştur. Erkan, Tokat'taki Alevî alt ocaklarından Hıdır Abdal ocağı³³ evlatlarındandır ve dernek bünyesinde yapılan âdap ve erkânları çoğu zaman kendisi yönetmektedir. Derneğin kurulmasının arkasında yukarıda bahsettiğimiz gibi Sivas Madımak Olayı vardır. Madımak Olayı neticesinde 37 kişinin hayatını kaybetmesi, Tokat'ta yaşayan Alevîleri derinden etkilemiş hem birlik ve beraberliği sağlama hem ortak tavır ve tepkiler verme adına bu derneği kurma gereğini hissetmişlerdir.

Dernek ilk olarak 1994 yılında Alevî yurttaşlarımızın yoğun olarak ikamet ettiği Tokat merkezdeki, Çeçenistan Caddesi'nde, işyeri niteliğindeki küçük bir mekânda açılmıştır. Dernek binası daha sonra aynı caddenin karşısındaki Toptancılar Sitesi adıyla bilinen, orta bir yerde, 3 katlı bir binaya taşınmıştır. İlk dönemlerde burada yapılan toplantılar, konferanslar ve cem erkânları gibi faaliyetler yasaklı faaliyetler kapsamında değerlendirildiği için gizlilik içerisinde sürdürülmüştür. 1994 yılında Erkan tarafından kurulan dernek 2000 yılına gelinceye kadar ikişer yıl olmak kaydıyla sırasıyla Bekir Karaca, Emir Kaya ve Erdoğan Bektaş tarafından yönetilmiştir. 1998-2000 yılları arasında dernek, Erdoğan Bektaş yönetimindeyken, Tokat GOP Bulvarı üzerindeki Emniyet Müdürlüğü karşısındaki üç katlı bir binaya taşınmış, ancak ekonomik sıkıntılar yüzünden kapatılmak zorunda

³¹ Atalar, *Alevî Kimliği İçinde Farklı Alevîlik Algıları: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Cem Vakfı Örneği*, 30.

³² Muharrem Erkan 1962 Tokat/Turhal doğumludur. İşletme mezunu, DSİ'den emekli olmuş, Hıdır Abdal Ocağı'na bağlı entelektüel bir Alevîdir. Mürşidi olarak ifade ettiği Velîyeddin Ulusoy'dan aldığı icazetle dernek ve cemevi bünyesinde birtakım âdap ve erkanları yönetmektedir.

³³ Cenksu Üçer, Tokat Alevîleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında bu ocağı Erdebilliler ana ocağının bir alt ocağı olarak göstermiş; bu ocağın ismini de Pir Sultanlılar ocağı olarak vermiştir. Araştırmamız esnasında böyle bir isim ve tasnif farklılığına şahit olsak da Hıdır Abdal Ocağında en önemli ismin Pir Sultan Abdal olması ve kurulan derneğin de bu isimle adlandırılması bu ocağın müntesiplerinin aynı zamanda Pir Sultanlılar olarak da isimlendirdiğini göstermektedir. Bk. Üçer, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevîlik*, 196.

kalmıştır. 2000 yılında Ankara Pir Sultan Abdal Derneği genel merkezinden gelen yöneticilerin telkinleriyle kurucu Başkan Muharrem Erkan yeniden dernek başkanlığına getirilmiş ve şu anda mülkiyeti kendilerine ait olan kompleks binanın 489 m² arsası üç parça halinde; bir kısmı Kazım Belene tarafından bağışlanmak suretiyle, bir kısmı Kazım Belene'nin bir akrabasından, diğer bir kısmı da belediyeden satın alınmak suretiyle, el birliğiyle yapılmıştır. Dernek binası, dönemin yerel yönetimlerinin yardımları, Alevî yurttaşların kurbanları, hayırları ve vatandaşların bizzat gelip inşaatında çalışmak suretiyle inşa edilmiş; 2009 yılında ise bünyesine cemevi olarak hizmet veren bir bölümün de eklenmesiyle hizmete açılmıştır.³⁴

Halen Muharrem Erkan tarafından yönetilen dernek yönetiminde Tokat'taki farklı Alevî ocaklarına mensup dedeler ve talipler bulunmaktadır. 350 civarında resmi üyeye³⁵ sahip olan derneğin hizmet binası her gün görevliler tarafından açık tutulmakta hem üyelerine hem bölgedeki diğer Alevî nitelemeli gruplara çeşitli hizmetler vermektedir.³⁶

Tokat Merkez Yeşilirmak Mahallesi, Hacı Bektaş-ı Veli Caddesi'nde bulunan dernek binası, Hz. Ali Camisi'nin hemen yanında, Tokat Merkez İmam Hatip Lisesi'nin arka tarafında bulunmaktadır. 2009 yılında Tokat'taki tüm devlet erkânının katılımıyla açılışı yapılan³⁷ bu bina, 5 kat olarak inşa edilmiştir. Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi ve cemevinin bulunduğu bina, aynı zamanda Karadeniz Alevî Bektaşî Federasyonu Genel Merkezi ve Kalender Çelebi Derneği Genel Merkezliğine ev sahipliği yapmaktadır. Muharrem Erkan, hem Tokat Pir Sultan Abdal Derneği Şube başkanlığı hem Pir Sultan Abdal Derneği Genel Merkez başkan yardımcılığı hem de Kalender Çelebi Derneği ve Karadeniz Alevî Bektaşî Federasyonu genel başkanlığı gibi dört ayrı görevi aynı anda yürütmektedir. Bu şekilde üç kuruluşa birden hizmet veren binanın, bodrum kısmında kurbanların kesimi için dizayn edilmiş bir kesimhane ve 350-400 kişilik bir yemekhane, birinci katında çeşitli günlerde canların cem olduğu bir semah meydanı, ikinci katında dernek yönetim kurulu odası ile birlikte eğitim-

³⁴ AleviHaber.com (AleviHaber), "Tokat Cemevi hizmete açıldı" (Erişim 11 Ekim 2023).

³⁵ Bu bilgi 03.06.2024 tarihinde Tokat Valiliği İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğü'nden teyit edilmiş ve bu tarih itibarıyla üye sayısının 347 olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

³⁶ tokatpirsultan.com (tokatpirsultan), "Yönetim Kurulu" (Erişim 12 Kasım 2023).

³⁷ tokat.gov.tr (T.C. Tokat Valiliği), "Pir Sultan Abdal Derneği Semahlar Eşliğinde Hizmet Açıldı" (Erişim 12 Kasım 2023).

öğretim faaliyetlerinin yapıldığı ve çeşitli kursların verildiği dört adet oda, üçüncü katta dışardan gelen misafirler için yapılmış dört adet süit oda³⁸ ve bir geniş misafir odası, son katında ise 350-400 kişilik bir konferans ve tiyatro salonu şeklinde tasarlanmış büyük bir salonları bulunmaktadır.

Aleviliğin ne olduğu, tanımı, tarifi ve mezhep, tarikat ya da din olup olmadığı konusundaki gerçekleştirdiğimiz mülakatımızda dernek başkanı Erkan, ilk olarak bize Aleviliğin yedi ulu ozanlarından biri olan Nesimi'nin şu nefesini okuyarak cevap vermiştir:

Sorma be birader mezhebimizi
Biz mezhep bilmeyiz, yolumuz vardır
Tutmuşuz evvelden râh-ı selamet
Çağırma meclis-i riyaya bizi

Bizlerden bekleme züht-ü ibadet
Biz şerbet içmeyiz, dolumuz vardır
Biz müftü bilmeyiz, fetva bilmeyiz
Kıyl-ü kâl bilmeyiz, iftira bilmeyiz

Hakikat bahsinde hata bilmeyiz
Şah-ı merdan gibi ulumuz vardır
Tevellâ olmaktır bize alamet
Sanma ki sağımız solumuz vardır

Ey zahit, surete tapma, Hakk'ı bul
Şah-ı velayete olmuşuz hep kul
Başka şey bilmeyiz, Alimiz vardır

Nesimi, sırrı faş etme sakın
Ne bilsin ham ervah libasın Hakk'ın
Hakk'ı bilmeyene Hakk olmaz yakın
Bizim Hakk katında elimiz vardır³⁹

³⁸ Araştırma kapsamında yaptığımız ziyaretlerde bu yerlerin henüz tamamlanmadığı ve hizmete açılmadığı müşahede edilmiştir.

³⁹ Cahit Öztelli, *Kul Nesîmî* (İstanbul: Demos Yayınları, 2017), 152.

Aleviliğin tanımı ve tarifine yönelik sorumuza ise Erkan: “*Alevîlik, insanların insanca yaşayabileceği bir ortamı yaratmaktır. Olanı paylaşan, sevgi ve saygıya dayalı bir yapılanmadır. İnsanların tümünü can olarak görüp, yaratılmışı severiz yaratandan ötürü anlayışına dayalı Yunusça bir yaşam biçimidir.*” şeklinde cevap vermiştir. Aleviliğin İslam’ın içinde mi, dışında mı, ortasında mı, kenarında mı? şeklindeki tartışmalara ise Erkan, Alevilikte bir inanç yapısının olduğunu, ancak bunda geçmişte, Anadolu’da hüküm sürmüş olan birçok din ve inancın kalıntılarının olduğunu zikretmiş; cemevlerindeki semah meydanlarında davut yıldızı figürlerinin bulunduğu işaret ederek Alevilikte Yahudilik ve Hristiyanlık etkilerinin bile olduğunu dile getirmiştir. Son olarak, Alevilikteki talip-dede-pir ilişkisinin Sünnî tarikatlarda bulunan mürid-mürşid-şeyh ilişkisine benzeyip benzemediği konusundaki sorumuza ise görünüşte yapısal bir benzerliğin olduğunu, ancak özde çok farklılıkların olduğunu Alevilikteki dâra çekme⁴⁰ örneği üzerinden açıklamıştır. Erkan, Alevilikte tapma derecesinde dedelere veya yol büyüklerine ayrı ve özel bir önem verme anlayışının olmadığını, kendisi ve eşinin zaman zaman talipleri ve mürşidinin huzurunda ikrarında sabit misin? eline-diline-beline sahip misin? aşına ve eşine sadık mısın? diye dâra çekildiğini (hesap verdiğini) söylemiş; Sünnî tarikatlarda ise bunun olmadığı gibi müridlerin, şeyhlerinin çok üstün varlıklar olduklarına inandıklarını ve şeyhlerine aşırı bir tazim ve davranışlarda bulduklarını ifade etmiştir.⁴¹

Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği yöneticileri, yeni kurulmuş olan Alevî-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı hakkında ise genel merkez tarafından sergilenen aynı olumsuz tavrı göstermekte;⁴² bu kurumun laiklik ilkesine aykırı olduğunu ve bırakın Aleviliği, devletin başka dinden ve inançtan insanlara bile müdahalesinin doğru olmadığını düşünmektedirler.⁴³ Ayrıca dernek başkanı Erkan, bu uygu-

⁴⁰ Üzüm, *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevîlik*, (İstanbul: İsam Yayınları, 2008), 168.

⁴¹ Muharrem Erkan, Kişisel Görüşme, 10 Kasım 2023.

⁴² 2022 yılında kurulan Alevî-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı’na karşı çıkan Alevî örgütleri ve konu hakkındaki tartışmalar hakkında bk. Cenksu Üçer, “Cemevlerine Yasal Statü Verilmesi ve Bu Kapsamda Yürütülen Bazı Tartışmalara Dair”, *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 15/2 (2022), 337-438; Şaban Banaz, “Alevî-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı Projesi ve Bazı Alevî Dernek ve Federasyonlarının Tepkileri”, *İslami İlimlerde Araştırmalar 1*, ed. Şaban Banaz (Ankara: Sonçağ Yayınları 2023), 115-167.

⁴³ İlker Doğan, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Kurtuluş Kabak, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Murat Yıldırım, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Rıza

lama ile Alevilerin şileştirileceği yönünde kaygılar taşımaktadır. Nitekim kendisiyle yaptığımız görüşmede “*Kurumun başkanlığına sonradan atanan Ali Rıza Özdemir’in Hüseyin Hürrem Ulusoy ile çok yakın ilişkileri vardır, Hüseyin Hürrem Ulusoy ise Türkiye’deki Alevileri şileştirmeye yönelik düşünce ve faaliyetler içerisinde olan biridir.*” şeklinde bir görüş beyan etmiştir.

Netice itibarıyla kendilerini her fırsatta bir ocak ya da bir tekke olarak değil de demokratik bir kitle örgütü olarak tanımlayan Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi yöneticileri, kendileri için önemli olanların seküler devlet, laik devlet, devletin dine müdahale etmemesi, dinin de devlete müdahale etmemesi yönünde birtakım anlayışlarının olduğunu dile getirmektedirler.⁴⁴

2. Derneğin Sosyal Hizmetleri ve Faaliyetleri

Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ilk olarak 1994’te kurulsa da Tokat’taki asıl gücüne ve tanınırlığına 2009 yılında kavuşmuştur. Zira o yıl dernek 5 katlı büyük bir hizmet binasının açılışını yapmış; neticesinde de Tokat merkez ve ilçelerinin en büyük ve kapsamlı cemevini bünyesine dahil etmiştir. Daha sonraki süreçlerde dernek hizmet binasına Karadeniz Alevî-Bektaşî Federasyonu Genel Merkezi ve Kalender Çelebi Derneği Genel Merkezi gibi oluşumların tabelaları asılsa da Tokat’ta yaşayanlar çoğunlukla burayı “Pir Sultan Abdal Derneği Cemevi” olarak bilmekte ve tanımlamaktadır. Tokat il merkezindeki en faal Alevî örgütü ve cemevi olarak bilinen Pir Sultan Abdal Derneği, Ordu, Fatsa-Ünye, Samsun, Amasya gibi başta Karadeniz bölgesindeki il ve ilçeler olmak üzere Ankara, İstanbul, Antalya, Muğla gibi Türkiye’deki daha birçok yerleşim yerindeki Alevî örgütleri ile irtibatlıdır.⁴⁵ Dernek binasının oldukça büyük ve merkezi bir yerde olması, başkanının gayretli bir kişiliğe sahip olması, Pir Sultan Abdal Derneği genel başkan yardımcısı ve yukarıda zikrettiğimiz iki ayrı ör-

Pirdoğan, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Ali Demir, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Deniz Umut Şahin, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Fadime Gürel, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Şükran Öztaş, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Zühal Karan, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023.

⁴⁴ Muharrem Erkan, Kişisel Görüşme, 10 Kasım 2023; İlker Doğan, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Kurtuluş Kabak, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Murat Yıldırım, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Ali Demir, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Deniz Umut Şahin, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Fadime Gürel, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Şükran Öztaş, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023; Zühal Karan, Kişisel Görüşme, 12 Kasım 2023.

⁴⁵ tokatpirsultan.com (tokatpirsultan), “Karadeniz Alevî Örgüt Temsilcileri Piri Baba’da Buluştu” (Erişim 11 Kasım 2023).

gütün genel başkanı olmasından kaynaklı olsa gerek, Pir Sultan Abdal Derneği Tokat'ta herkesçe bilinen bir Alevî yapılanmasıdır. Dernek başkanı ve yönetiminin gayretleriyle Tokat il genelinde Almus, Reşadiye, Turhal ve Zile gibi ilçeler başta olmak üzere Niksar-Yolkonak, Merkez Kocacık Köyü, Taşlıçiftlik, Kaleardı ve Beybağı Mahallelerinde genel merkeze bağlı şubeler ve cemevleri açmışlardır.⁴⁶ Ancak yukarıda da zikrettiğimiz gibi Tokat merkezde bulunan Pir Sultan Abdal Derneği ve bünyesindeki cemevi, bu cemevlerinin içinde en kalabalık ve kapsamlı cemlerin ve faaliyetlerin yapıldığı bir mekân olma özelliğine sahiptir.

Kuruluşundan günümüze gelinceye kadar birçok adres değiştiren dernek ve cemevinin bulunduğu son hizmet binasının her ne kadar 2009 yılında resmî açılışı gerçekleşse de halen daha içerisinde yapımı devam eden bölümleri bulunmaktadır. Büyük bir kompleks şeklinde tasarlanan bina içerisinde ve müştemilatında kesimhane, aşevi, yemekhane, semah meydanı, yönetim odaları, toplantı salonu, eğitim sınıfları, kütüphane, konaklama odaları, konferans ve tiyatro salonu gibi bölümler bulunmaktadır. Bu bölümlerden kütüphane ve misafirler için yapılan süit odaların yapım aşaması devam etmektedir. Bu kısımların da tamamlanmasıyla dernek binasının birçok sosyal ve dini hizmetin daha rahat sunulabileceği bir kültür merkezi hüviyeti kazanması hedeflenmektedir. Dernek yönetimi, her türlü faaliyetlerini, dünya ve ülke gündemine dair görüş, düşünce ve tepkilerini, Tokat Pir Sultan Abdal Cemevi, Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, Karedeniz Alevî Bektaşî Federasyonu ve Kalender Çelebi Derneği isimleriyle açtıkları internet sitesi ve sosyal medya hesapları üzerinden yayınlamaktadır. Bu hesaplar içerisinde en çok kullanılanlar ise: tokatpirsultan.com, facebook.com/tokatpsakd, instagram.com/tokat_pirsultan_abdal_kd/ ve [youtube.com Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği hesaplarıdır](https://youtube.com/TokatPirSultanAbdalKulturDernegi).⁴⁷

Derneğin Tokat şubesinin kuruluş amaçlarının başında, Aleviliğe ait inanç ve kültürel öğeleri diri tutmak ve Aleviliğin yaşanabilirliğine doğrudan katkı sağlamak bulunmaktadır. Bundan başka Alevî yol

⁴⁶ Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, "Turhal Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Açılışı" Facebook (12 Kasım 2023, 10:30). Tokat Valiliği İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğü'nün resmi kayıtlarına göre 03.06.2024 tarihi itibarıyla bu şubeler ve üye sayıları şunlardır: Pir sultan Abdal Derneği Kaleardı Şubesi, 53; Pir sultan Kocacık Şubesi, 63; Pir Sultan Taşlıçiftlik Şubesi, 87; Pir sultan Zile Şubesi, 188; Pir sultan Turhal Şubesi, 106; Pir Sultan Yolkonak Şubesi, 55; Pir Sultan Almus Şubesi, 106. Tokat Merkez Beybağı Şubesi günümüz itibarıyla kapalı gözükmemektedir.

⁴⁷ Çalışmamızda zikrettiğimiz dernek ve cemevi faaliyetlerinin haber ve görsellerine bu internet adreslerinden ulaşılabilir.

anlayışı ve kültürü hakkında çeşitli araştırmaların yapılmasını sağlamak, Tokat Alevilerine özgü alâmet-i fârika sayılabilecek hususları ortaya koymak, Tokat'taki Aleviliğe ait kültürel zenginliğin tanıtımını yaparak ülkenin kültür ve inanç turizmine destek vermek, bu amaca yönelik çeşitli seminer, panel, konferans ve ilmi toplantılar düzenlemek yoluyla Tokat'taki dini ve sosyal hayata doğrudan canlılık ve dinamizm kazandırmak, cem törenleri gibi Aleviliğe ait bir takım erkân ve âdabları düzenlemek, üyelerinin dini ve sosyal hayatına yönelik faaliyetler planlamak gibi amaçlar da bulunmaktadır.⁴⁸

2.1. Dernek Bünyesinde Yürütülen Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tokat Şubesi bünyesinde, ücretsiz olarak gerçekleştirilen birtakım eğitim ve öğretim faaliyetleri bulunmaktadır. Yapılan faaliyetler iki ana kapsam altında gerçekleştirilmektedir. Bunlardan birincisi Alevî vatandaşlara yönelik faaliyetler, ikincisi ise sivil toplum kuruluşu olması hasebiyle bölgede yaşayan bütün vatandaşlara yönelik faaliyetlerdir.

Dernek bünyesindeki Alevî vatandaşlara yönelik yapılan faaliyetlerin başında, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile ortaklaşa gerçekleştirilen, Alevî gençlere yönelik semah kursu ve zâkirlik geleneğinin doğru tanıtılması ve yaşatılması adına saz ve bağlama kursları gelmektedir.⁴⁹ Dernek bünyesinde farklı yıllarda düzenlenen panel, seminer ve konferanslardan da bu bağlamda söz etmek mümkündür. Cenksu Üçer ve Rıza Yıldırım gibi Alevilik konusundaki bazı uzman akademisyen ve farklı ocaklara bağlı dedelerin katıldıkları Alevilik panelleri, Alevî yol anlayışı ve ibadet hayatı üzerine yapılan söyleşi ve seminerler de Tokat'taki Alevî vatandaşlara yönelik öne çıkan eğitim faaliyetleri içerisinde yer almaktadır. Dernek bünyesinde yapılan diğer eğitim-öğretim faaliyetlerinden bazıları ise okula giden çocuklara Matematik, Geometri, Tarih ve İngilizce gibi takviye derslerin verilmesi,⁵⁰ üniversite sınavına hazırlanan gençlere yönelik kursların açılması, keman, gitar, resim ve tiyatro gibi sanatsal içerikli eğitimlerin

⁴⁸ Derneğin kuruluş amaçları dernek yönetimi ile yaptığımız mülakatlar ve derneğe ait internet sitelerinden elde edilmiştir. Bk. tokatpirsultan.com (tokatpirsultan), "Misyonumuz" (Erişim 12 Kasım 2023).

⁴⁹ Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, "Dernek Bağlama Kursu", Facebook (12 Kasım 2023, 11:30).

⁵⁰ Konu hakkında yaptığımız mülakatta Erkan, bu türden kurslara cemevinin bulunduğu mahalledeki Sünnî vatandaşların da katıldığını ifade etmiştir.

verilmesi gibi faaliyetlerdir.⁵¹

Derneğin Tokat'ta Aleviler dışındaki vatandaşlara yönelik yapmış olduğu faaliyetler ise Muharrem ayında belediye, valilik ve üniversite ile ortaklaşa düzenlenen Kerbela Şehitlerini Anma Programları,⁵² Kızılay'a kan bağışları, resim, gitar, keman ve saz kurslarıdır.⁵³

2.2. Dernek Tarafından Yürütülen Dini ve Kültürel Faaliyetler

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tokat Şubesi dini ve kültürel içerikli çok sayıda faaliyete ev sahipliği yapan, dinamik ve aktivist bir sivil toplum kuruluşu hüviyetine sahiptir. Bu çerçevedeki faaliyetlerin başında, Aleviler için vazgeçilmez olan cem ayinlerinin düzenli olarak tertip edilmesi gelmektedir. Her hafta perşembe günleri lokma cemi düzenlenmekte ve geniş katılımlarla sürdürülmektedir. Düzenli olarak yapılan bu cemden başka Abdal Musa birlik cemi, ikrar cemi, görgü cemi, musahiplik cemi, Hızır orucu cemi ve Nevruz cemleri,⁵⁴ kurban ve aşure lokması dağıtımı, Tokat Almus'taki Hubyar Sultan huzurunda ve Sivas Banaz'daki Pir Sultan huzurunda cem olma, cenaze merasimleri ve cenazelerden sonra verilen 40 ve 52 yemekleri gibi faaliyetler de Tokat Pir Sultan Abdal Derneği ve cemevi bünyesinde gerçekleştirdiği önemli dini ve kültürel faaliyetler arasında yer almaktadır.⁵⁵ Alevî vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ve şehrin merkezi sayılabilecek güzel bir yere inşa edilmiş dernek binasının birinci katında cem erkânlarının yapıldığı büyük bir salon bulunmaktadır. Bu salonda farklı Alevî ocaklarından olan vatandaşlar da istedikleri takdirde kendi özel cemlerini düzenleyebilmektedir. Ayrıca önceden müsaade almak suretiyle burada yapılan cemlere Alevî olmayan, dışarıdan birileri de gözlem amaçlı katılabilmektedir.⁵⁶ Burada yapılan cemlerin hepsinde Alevî yol anlayışı ve kültürü en saf ve yalın

⁵¹ Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, "Derneğimizin ücretsiz Kurs İmkanları", Facebook (12 Kasım 2023, 12:30).

⁵² 2014 ve 2017 yıllarında düzenlenen, şahsımın da sunuculuk ve konuşmacı olarak katıldığı bu programlar herkese açık bir şekilde Hüseyin Akbaş Spor Salonunda yapılmıştır. Bk. tokat.gov.tr (T.C. Tokat Valiliği), "Kerbela Şehitleri Anıldı" (Erişim 13 Kasım 2023).

⁵³ Bk. Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, "Faaliyetlerimiz", Facebook (10 Kasım 2023, 11:30).

⁵⁴ Farklı türdeki cem çeşitleri ve bunların icra edilişi ile ilgili bk. Rençber, *Alevilikte Cem ve Cemevleri*, 22-43.

⁵⁵ Bu ve benzeri faaliyetler için bk. tokatpirsultan.com (tokatpirsultan), "Faaliyetlerimiz" (Erişim 05 Kasım 2023).

⁵⁶ 2016-2019 yılları arasında fakültemizde açtığımız Alevilik-Bektaşilik seçmeli dersini alan öğrencilerimizle, gözlem, inceleme ve kardeşlik bağlarımızı güçlendirme amacıyla gerekli izinler alınarak burada yapılan cem törenlerine iştirak edilmiştir.

haliyle paylaşılmakta; katılımcıların hepsine önemli mesajlar verilmekte ve Türk toplumunun birlik ve beraberliğine özel vurgular yapılmaktadır.

Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği bünyesinde birtakım kültürel içerikli faaliyetler de yapılmaktadır. Kadınlar komisyonunun yapmış olduğu sergiler ve kermesler, Halk Eğitim Merkezi ile ortaklaşa yapılan çeşitli kurslar, Topçam Yayla piknikleri ve burada yapılan dâra durma erkânları, çevre il, ilçe ve köylere inceleme ve gezi ziyaretleri, 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları ve konser programları, Nevruz Kutlamaları, Sivas Madımak Şehitlerini Anma Programları, Tokat-Almus'ta türbesi bulunan Hubyar Sultan'a ziyaretler ve Hubyar Şenliklerine katılma, Gıj Gıj Baba Türbe ziyaretleri ve huzurunda cem olma, müşidleri olarak kabul ettikleri Veliyeddin Ulusoy'a ziyaretler, Hacı Bektaş-ı Velî türbesine ziyaretler, 10 Muharrem Yas-ı Matem ve Kerbela Şehitlerini Anma programları, Sivas Banaz'da yapılan Pir Sultan Abdal Şenliklerine katılma, Hıdırellez Kutlamaları, Gençlik panelleri, Hacı Bektaş Velî ve Şah Kalender Panelleri, konferanslar, Eğitim-Sen Tokat şubesi ile ortaklaşa yapılan kardeşlik konser programları, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü programı, Cumhuriyet ve 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları, 10 Kasım Atatürk'ü Anma programları, laikliğe karşı olarak görülen politikalara ve birtakım uygulamalara tepki mitingleri gibi birçok faaliyet bu kapsamda örnek olarak gösterilebilir. Bunlardan başka Alevî gençlerin nişan ve yüzük takma merasimlerine hem ev sahipliği yapmak hem en özel günlerinde onların yanında olmak, dernek ve cemevi bünyesinde yürütülen diğer hizmet ve faaliyetler arasındadır.⁵⁷

Bunlara ilaveten Pir Sultan Abdal Kültür Derneği hizmet binasının üst katında bulunan tiyatro salonunda zaman zaman dini ve kültürel oyunlar sahnelenmekte, Tokat yöresine ait değişik nefes ve deyişlerin sunulduğu konserler de tüm vatandaşlara açık bir şekilde organize edilmektedir.⁵⁸

3. Derneğin Sorunları ve Beklentileri

Tokat Pir Sultan Abdal Derneği yukarıda zikrettiğimiz faaliyetleri, dernek üyeleri ve Alevî vatandaşların yapmış olduğu yardımlar ve bağışlarla gerçekleştirmektedir. Bu anlamıyla cemevinin bağlı bulunduğu dernek bir sivil toplum örgütü olma özelliğini korumakta ve çalışmalarını da bu doğrultuda yürütmektedir. Dernek ve cemevinin birtakım sorunları da mevcuttur. Bunlar arasında öne çıkan bazı hu-

⁵⁷ tokatpirsultan.com (tokatpirsultan), "Faaliyetlerimiz" (Erişim 05 Kasım 2023).

⁵⁸ Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, "Faaliyetlerimiz" Facebook (10 Kasım 2023, 10:30).

suslar burada zikredilip onların ilgili kurum ve kuruluşlardan beklentileri sunulacaktır.

Derneğin yaşadığı sorunların başında, hali hazırda hizmet veren binanın ekonomik sebeplerden ötürü tamamlanamaması ve tam kapasite istifadeye sunulmaması gelmektedir. Araştırma kapsamında yaptığımız gözlemlerde, binada doğalgaz olmasına rağmen tüm bölümlerin ısınmasını sağlayacak kombi, petek ve tesisatın olmadığı, ısınmanın elektrikli veya odun sobalarıyla sağlandığı görülmüştür. Bundan başka dernek hizmet binası müştemilatına cenazeler için bir morg yapılması gerektiği, ancak maddi imkânsızlıklardan yapılamadığı, dernek hizmet binasında misafirler için tasarlanan süit odaların halen inşaat aşamasında olduğu, gerekli finansmanın sağlanmadığı için hizmet veremediği, kütüphane için ayrılan bölümün rafları ve kitapları temin edilmediği için hizmet veremediği, binanın içerisinin boyasının ve kullanılan eşyaların eskidiği ve yenilenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Tokat Pir Sultan Abdal Derneği'nin diğer önemli sorunlarından biri de dedelerin düzenli gelirlerinin olmamasından kaynaklı gündüz başka işte çalışmak koşuluyla aile geçimini sağlaması, arta kalan zamanlarda da Alevî vatandaşlara yönelik faaliyetlerde bulunmaya çalışmalarının hizmet ve faaliyet kalitesini düşürmesidir. Bunlardan başka, Karadeniz Alevî-Bektaşî Federasyonu olarak konfederasyon kurma yolunda birtakım engellere takılmaları ve Tokat'taki tüm devlet kurumu yöneticilerinin kendilerine yönelik olumlu tutumları olmasına rağmen alt kademedeki görevlilerle konsensus sağlayamadıkları hususları, Tokat Pir Sultan Abdal Derneği yöneticilerinin yaşadıkları ve mülakat esnasında bize aktardıkları belli başlı sorunlardır.⁵⁹

Yukarıda kısmen zikrettiğimiz sorunların çözümüne yönelik Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin birtakım teklifleri ve beklentileri de bulunmaktadır. Bunları dile getirmeden önce, dernek başkanı ve yönetimi, bu zamana kadar kendilerine yapılmış olan yardımlardan ötürü başta Tokat Belediyesine⁶⁰ özellikle de Başkan Eyüp

⁵⁹ Dernek başkanı Erkan, yaptığımız mülakatta bazı durumlarda Tokat'taki bir kurumun amirinden bir ihtiyaca binaen bir yardım talebinde bulduklarında kurum amirinin çok fedakârca ve samimiyetle karşılık vererek o işin yapılması noktasında talimat verdiğini, ancak alt kademelerde bulunan kişilerin bu yardımı azaltarak veya geciktirerek karşılık verdiğini ifade etmiştir.

⁶⁰ Dernek hizmet binası ve cemevinin temizliği camilere verilen hizmetler gibi Tokat Belediyesi temizlik ekipleri tarafından yapılmaktadır.

Eroğlu'na,⁶¹ Tokat Valiliği ve İl Özel İdaresine, kendilerine yardım eden bütün kuruluş ve kişilere teşekkürlerini iletmektedir.⁶² Dile getirdiğimiz sorunların çözümü için dernek hizmet binasının eksiklerinin bir an önce tamamlanması konusunda maddi ve manevi destek beklentileri bulunmaktadır. Tokat Merkez GOP Bulvarı üzerindeki Sümbül Baba Türbesi ismiyle bilinen mekânın, Bektaşî türbesi olması hasebiyle kendilerine tahsis edilmesini talep etmektedirler. Ayrıca devlet yetkilileri ile ortak proje, çalışma ve üretim yapılabilecek adımların atılmasını ve bu konuda kendilerinin göz ardı edilmemesini istemektedirler. Bu bağlamda dernek hizmet binasının okullar bölgesinde olması sebebiyle gerekli destek sağlandığında, dernek binasının alt katında, okulların idareleri tarafından belirlenen ve ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere ücretsiz yemek vermeyi istemekte ve bunu ilgililere teklif etmektedirler.

Sonuç ve Öneriler

Tokat ilinin Alevilik açısından Türkiye'nin diğer bölgelerine nazaran ayrı bir önemi ve kendine has birtakım özellikleri vardır. Nitekim Tokat, Alevî nüfus yoğunluğu açısından mini bir Türkiye özelliğini göstermekle birlikte çok fazla cemevine sahip olmasıyla birçok araştırmacının özel ilgisine muhatap olmaktadır. Toplumsal huzur ve barışla beraber birlikte yaşama tecrübesi açısından Tokat'ta geçmişten gelen güçlü bir bağ, sevgi ve saygı çerçevesinde ilerleyen, başta komşuluk ilişkileri olmak üzere birçok sosyo-kültürel ilişki biçimi bulunmaktadır.

Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi'nin geçmişte ve günümüzde yaptığı faaliyetlerle Alevilik konusundaki takınmış olduğu bazı tavrı ve düşüncelerine bakarak şubenin Pir Sultan Abdal Dernekleri Genel Merkezi tarafından ortaya konulan düşünce, tavrı ve faaliyetlerle büyük oranda benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Nitekim genel merkezin her yıl yaptığı ve diğer şubelerinin de yapmasını istediği faaliyetler olan Sivas Madımak Olayı Şehitlerini Anma etkinlikleri, Demokrasi ve Laiklik Haftası Kutlamaları, Hacı Bektaş-ı Veli'yi Anma Törenleri, Demokratik Kitle Örgütleri Etkinlikleri, 1 Mayıs İşçi Bayramı Kutlamaları, Dünya Emekçi Kadınları Günü kutlamaları, Dünya Barış Günü Kutlamaları ve buna benzer daha birçok program,

⁶¹ Erkan, belediye'deki önceki başkanlar döneminde cemevinin yapımı sırasında birtakım zorluklar çektiklerini ancak Eroğlu'nun bölgede oluşan emsal artışını kendilerine de kullanarak dernek ve cemevi müstemilatının genişlemesinde önemli katkılarının olduğunu ve kendisinden her türlü yardımı aldıklarını ifade etmiştir.

⁶² Araştırmamız kapsamında yaptığımız görüşmelerde dernek yöneticileri, dernek binası ve cemevinin su giderlerinin Tokat Belediyesi; elektrik giderlerinin ise İl Kültür Müdürlüğü tarafından karşılandığını ifade etmiştir.

Pir Sultan Abdal Derneği Tokat Şubesi'nin her yıl aksatmadan yaptığı programlar içerisinde. Bununla birlikte kendilerini her fırsatta bir ocak ya da bir tekke olarak değil de demokratik bir kitle örgütü olarak tanımlamakla, kendileri için önemli olanların seküler devlet, laik devlet, devletin dine müdahale etmemesi, dinin de devlete müdahale etmemesi yönündeki birtakım anlayışlara sahip olmakla ve Alevî-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı'na karşı olmakla da yine genel merkez tarafından sergilenen tavırlarla birebir aynı tavrı göstermektedirler. Ancak Türkiye'nin diğer metropol şehirlerindeki derneklerde bulunan ateist, kürtçü, aşırı sol ve marjinal grup ve görüşlere sahip yöneticiler ve üyeler, Tokat Pir Sultan Abdal Derneği bünyesinde bulunmamaktadır.

Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneğine bağlı Alevîlerin ülkemize örnek olabilecek birtakım çalışmalarda buldukları ve bunun yanında bazı sorunlarının olduğu da açıkça ortadadır. Yaşadıkları sorunlar dernek ve cemevi bünyesindeki diğer faaliyetlerini olumsuz olarak etkilemekte, bu sorunlar faaliyetlerin kalitesine yansımaktadır. Tokat'ta yaşayan genelde tüm Alevîlerin, özelde ise Pir Sultan Abdal Derneği'ne bağlı Alevîlerin karşılaşmış oldukları birtakım ekonomik ve bürokratik sorunlar, zamanla Alevî yurttaşlarımızı ve onları temsil eden yönetimleri yeni çözüm yolları aramaya sevk edebilecektir. Bu açıdan Tokat Pir Sultan Abdal Derneği çatısı altındaki Alevîlerin dernek ve cemevi faaliyetleri kapsamında yaşadıkları bazı sıkıntıların giderilmesi hem Tokat'taki Alevî yurttaşlarımızın huzur ve refahına katkı sağlayacak hem Tokat iline inanç ve kültür turizmiyle beraber birlikte yaşama tecrübesi açısından önemli kazanımlar sağlayacaktır. Diğer taraftan cemevinde hizmet veren dedelerin daha sağlıklı ve nitelikli faaliyetler verebilmesi adına belediyenin tasarrufuyla uygun kadrolarda görevlendirilmesi, dedelerin yaşadıkları ekonomik zorlukların giderilmesine ve Tokat ilinin sosyo-kültürel yapısının gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu konuda gerekli adımların atılması, Tokat ilini ülkemize örnek olarak gösterebilecek ve önemli bir kültür şehri haline getirebilecek değere sahiptir.

Kaynakça

- Albayrak, Nurettin. "Pir Sultan Abdal". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 34/277-278. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.
- AleviHaber, (AleviHaber.com). "Tokat Cemevi Hizmete Açıldı". Erişim 11 Ekim 2023. <https://www.alevihaber.com/tokat-cemevi-hizmete-acildi-22355h.htm>
- Arseven, Ali Doğan. *Alan Araştırmalarında Yöntem*. Ankara: Gündüz Yayınları, 1993.

- Atalar, Tuğba. *Alevî Kimliği İçinde Farklı Alevîlik Algıları: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Cem Vakfı Örneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Bakan, Dilek. *Alevî Bektaşî Geleneğinde Hubyar Sultan*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Banaz, Şaban. "Alevî-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı Projesi ve Bazı Alevî Dernek ve Federasyonlarının Tepkileri". *İslami İlimlerde Araştırmalar 1*, ed. Şaban Banaz. Ankara: Sonçağ Yayınları 2023.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 11. Basım, 2015.
- Bozkuş, Metin. *Sivas Aleviliği*. Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları, 2006.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 31. Basım, 2021.
- Çetin, Burhan. *Din Fenomenolojisi Bağlamında Bektaşîlik Tokat İli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Demir, Ahmet İshak-Şanlı, Yaşar. "Cem Dergisi'nin Sunumuyla Alevîlik'te İnançlar". *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* 10/1 (Bahar 2017), 51-76.
- Demir, Ahmet İshak-Şanlı, Yaşar. "Cem Dergisi'ne Göre Alevîlik'te Sosyal Hayat, Kurumlar ve Gelenekler". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Mayıs 2017), 7-51.
- Fığlalı, Ethem Ruhi. *Günümüz İslam Mezhepleri*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2008.
- Güneş, Deniz. *Tokat Yöresi Alevî-Bektaşî İnançında Zâkirlik Geleneği*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları, İkinci Yazım, 37. Basım, 2022.
- Kaya, Aliye. *İstanbul Alibeyköy ve Taşdelen Cemevlerindeki Cem Törenlerinde Tokat Hubyar/Sıraç Köylülerince İcra Edilen Müzikal Eserlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Kehl-Bodrogi, Krisztina. *Kızılbaşlar/Alevîler*. çev. Oktay Değirmenci-Bilge Ege Aybudak. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Birinci Basım, 2012.
- Keskin, Yahya Mustafa. *Kentleşme Sürecinde Alevîlik*. İstanbul: Tuğra Kitabevi Yayınları, 2020.

- Koçak, Ali Rıza. *Tokatlı Alevî Halk Şairlerinde Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali Algısı*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Kökel, Coşkun. "Tokat Bölgesinde Yerleşik Bir Alevî Topluluk: Güvenç Abdal Ocaklıları-Kürtünlüler". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*. ed. Ali Açık vd. 3/47-64. Ankara: Salmat Basım ve Yayıncılık, 2015.
- Kutlu, Sönmez. *İslam Mezhepleri Tarihine Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları, 2010.
- Kutlu, Sönmez. "İslam Mezhepleri Tarihinde Usul Sorunu". *İslami İlimlerde Metodoloji/Usûl Meselesi I*. ed. İsmail Kurt ve Seyit Ali Tüz. 1/391-440. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Mazlum, Ahmet- Dündar, Derya Gürtaş. "Sıraç Alevilerinde Orta Çağ Tarikatlarından Yesevîlik ve Bektaşîlik İzleri: Hafik Beydili ve Tokat Hubyâr Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi* 11/36 (2023), 275-300. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1288442>
- Melikoff, Irene. *Uyur İdik Uyardılar*. çev. Turan Alptekin. İstanbul: Demos Yayınları, 2011.
- Ocak, A. Yaşar. "Alevî-Bektaşî Düşüncesi Hakkında Genel Bilgiler", *I. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Hacı Bektaş Velî Anadolu Kültür Vakfı Yayınları, 2000.
- Onat, Hasan-Kutlu, Sönmez. *İslam Bilimlerinde Yöntem*. Ankara: An-kuzem Yayınları, 2009.
- Öktem, Niyazi. *Anadolu Aleviliğinin Senkretik Yapısı*. İstanbul: Truva Yayınları, Birinci Baskı, 2011.
- Öztelli, Cahit. *Kul Nesîmî*. İstanbul: Demos Yayınları, 2017.
- Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi*. Ankara: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Yayınları, 4/1996.
- Rençber, Fevzi. *Hakk Muhammed Ali Aşk/Adıyaman Alevileri*. İstanbul: Gece Kitaplığı Yayınları, 2016.
- Rençber, Fevzi. *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilikte Cem ve Cemlevleri*. Mardin: Şırnak Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Sarıkaya, Mehmet Saffet. *Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı*. İstanbul: Frida Yayınları, 2012.
- Sarıkaya, Mehmet Saffet. "Prof. Dr. Hasan Onat'ın Alevilik-Bektaşîlikle İlgili Görüşlerine Dair Bir İnceleme", *e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* 14/1 (Bahar 2021), 281-306.
- Tepecik, Melike. *Keçecibaba Ocağı Üzerine Nitel Araştırma*. Ankara: Hacı Bayram Velî Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Tepecik, Melike. "Tokat Aleviliğinde Hızır İnancı". *Uluslararası Geçmişten Günümüze Tokat'ta İlmî ve Kültürel Hayat Sempozyumu*. ed.

- Hanefi Vural vd. 1/63-84. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2018.
- tokat.gov.tr (T.C. Tokat Valiliği). “Pir Sultan Abdal Derneği Semahlar Eşliğinde Hizmete Açıldı” (Erişim 12 Kasım 2023). <http://www.tokat.gov.tr/pir-sultan-abdal-dernegi-cemevi-semahlar-esliginde-hizmete-a-ildi->
- tokat.gov.tr (T.C. Tokat Valiliği). “Kerbela Şehitleri Anıldı” (Erişim 13 Kasım 2023). <http://www.tokat.gov.tr/kerbela-sehitleri-anildi>
- Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, “Turhal Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Açılışı” Facebook. 15 Aralık 2018, 19:30. Erişim 12 Kasım 2023. https://www.facebook.com/tokatpsakd/videos/2042761962504461?locale=tr_TR
- Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, “Dernek Bağlama Kursu” Facebook. 5 Aralık 2018, 18:00. Erişim 12 Kasım 2023. https://www.facebook.com/tokatpsakd/videos/553150600045815?locale=tr_TR
- Tokat Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, “Derneğimizin ücretsiz Kurs İmkanları” Facebook. 4 Kasım 2022, 18:30. Erişim 12 Kasım 2023. https://www.facebook.com/photo/?fbid=536277695210315&set=pcb.536278435210241&locale=tr_TR
- tokatpirsultan.com (tokatpirsultan). “Yönetim Kurulu” (Erişim 12 Kasım 2023). <https://www.tokatpirsultan.com/site/yonetim-kurulu/>
- tokatpirsultan.com (tokatpirsultan). “Karadeniz Alevî Örgüt Temsilcileri Piri Baba’da Buluştu” (Erişim 11 Kasım 2023). <https://www.tokatpirsultan.com/site/kardeniz-alevi-orgut-temsilcileri-piri-babada-bulustu/>
- Tuna, Hacer. *Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi’nde Sunulan Alevîlik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Üçer, Cenksu. *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevîlik*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1. Basım, 2005.
- Üçer, Cenksu. “Tokat Örneğinden Hareketle Alevîlik Üzerine Bir Değerlendirme”, *Hacı Bektaşî Velî Araştırma Dergisi* 34 (2005), 229-268.
- Üçer, Cenksu. “Alevîlik; Yapılar, Grupların Temel Özellikleri ve Bazı Mülâhazalar”. *Dini Araştırmalar* 12/33 (Haziran 2009), 63-88.
- Üçer, Cenksu. “Cemevlerine Yasal Statü Verilmesi ve Bu Kapsamda Yürütülen Bazı Tartışmalara Dair”. *e-makâlat Mezhep Araştırmaları Dergisi* 15/2 (2022), 337-438.

- Üçer, Cenksu. “Geleneksel Alevilikte Ehl-i Beyt Anlayışı Tokat Yöresi Örneği”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 4/3 (Aralık 2004), 257-272.
- Üçer, Cenksu. “Bir Alan Araştırmasının Anatomisi: Tokat Yöresi Alevileri, Tarihçesi, İnançları, Örf ve Adetleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/20-21 (Mart 2005), 35-67.
- Üçer, Cenksu. “Tokat Bölgesindeki Alevi Ocakların Yapılanması ve Dedelerin Tanımlarından Hareketle Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme”, *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni*. ed. Filiz Kılıç vd. 1/185-2004. Ankara: Türk Kültürü Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları, 2007.
- Üzüm, İlyas. *Günümüz Aleviliği*, İstanbul: İsam Yayınları, 1. Basım, 1997.
- Üzüm, İlyas. *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilik*, İstanbul: İsam Yayınları, 4. Basım, 2008.
- Yalçınkaya, Ayhan. “Hafıza Savaşlarından Sahiplenilmiş Şehitliğe: Madımak Katliamı Örnek Olayı”. *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 66/3 (2011), 333-394.
- Yıldırım, Rıza. *Geleneksel Alevilik: İnanç, İbadet, Kurumlar, Toplumsal Yapı, Kollektif Bellek*. İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Basım, 2021.
- Yıldız, Harun. *Anadolu Aleviliği*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2004.

Extended Summary

Alevis living in Tokat generally live their lives in four large groups called Keçecibabalılar, Hubyarlılar, Erdebilliler and Bektaşiler and subgroups affiliated to these groups. The non-governmental organizations established in the city center by Alevis living under these groups are Cem Foundation Tokat Branch, Alevi Cultural Associations Aktepe Branch, Pir Sultan Abdal Cultural Association Tokat Branch, Black Sea Alevi Bektashi Federation and Kalender Çelebi Association. Our study scope includes the Pir Sultan Abdal Association located in the center of Tokat. It aims to reveal whether this structure is compatible with the attitudes and actions exhibited by the Pir Sultan Abdal Associations Headquarters, and the establishment adventure, activities and problems of the association and cemevi. It also aims to provide suggestions for solving the identified problems. The people interviewed in this study, which was mainly carried out using participatory observation and interview techniques, are the president and board members of Pir Sultan Abdal Association Tokat Branch.

In this article, the association establishment adventures, activities, problems and some expectations of the Alevis living in Tokat and carrying out their activities around the Pir Sultan Abdal Association

are discussed and it is tried to determine whether these activities have any differences with the thoughts and attitudes determined by the headquarters. Pir Sultan Abdal Association Tokat Branch was established in 1994 under the leadership of the current president, Muharrem Erkan. Erkan is from the Hıdır Abdal group, one of the Alevi subgroups in Tokat. Sivas Madımak Incident is behind the establishment of the association. The loss of life of 37 people as a result of the Madımak Incident deeply affected the Alevis living in Tokat, and they felt the need to establish this association in order to ensure unity and solidarity and to give common attitudes and reactions. Currently managed by Muharrem Erkan, the association management includes managers and members from different Alevi groups in Tokat. The association, which has around 350 official members in the center of Tokat, has 4 other branches in the city center named Kaleardı, Taşlıçiftlik, Kocacık and Beğbağı Branch. In the districts, there are associations opened in the name of Pir Sultan Abdal in Almus, Niksar, Turhal and Zile.

The association building, built as five floors and located in Tokat Merkez Yeşilirmak District, Hacı Bektaş-ı Veli Street, was opened in 2009 with the addition of a cemevi. The building, which serves as Pir Sultan Abdal Association Tokat Branch and cemevi, also hosts the Black Sea Alevi Bektashi Federation Headquarters and Kalender Çelebi Association Headquarters. Muharrem Erkan holds four different positions simultaneously, including the head of the Tokat Pir Sultan Abdal Association Branch, the vice president of the Pir Sultan Abdal Association Headquarters, and the chairman of the Kalender Çelebi Association and the Black Sea Alevi Bektashi Federation. Tokat Pir Sultan Abdal Cultural Association managers show the same negative attitude exhibited by the headquarters regarding the newly established Alevi-Bektashi Culture and Cemevi Presidency; They think that this institution is against the principle of secularism. The important things for Tokat Pir Sultan Abdal Association, which defines itself at every opportunity as a democratic mass organization rather than as a dervish lodge or dervish lodge, are the secular state, the secular state, the state not interfering with religion and religion not interfering with the state.

The main aims of the association are to keep Alevism's belief and cultural elements alive and to directly contribute to the livability of Alevism. In addition, the main objectives are to ensure that various researches are carried out on the Alevi way and culture, to reveal the issues specific to Tokat Alevis, and to support the country's cultural and faith tourism by promoting the cultural richness of Alevism in Tokat. Other aims of the association are to organize various seminars, panels, conferences and scientific meetings, and to directly

bring vitality and dynamism to the religious and social life in Tokat. These include organizing some practices and rituals of Alevism, such as Cem ceremonies, and constantly planning and carrying out activities for the religious and social life of its members.

In this study, which was prepared using participant observation and interview techniques, the descriptive method was centered; The resulting information and findings have been tried to be conveyed as they are, without making any personal comments or judgments about the topics discussed. At the end of the research, it was determined that Pir Sultan Abdal Association Tokat Branch was compatible with the thoughts and attitudes exhibited by the headquarters and that they were far from the traditional understanding of Alevism. It was also determined that they were against the newly established Alevi-Bektashi Culture and Cemevi Presidency. Managers and members with atheist, Kurdish, far-left and marginal groups and views found in associations in other metropolitan cities of Turkey are not included within the Tokat Pir Sultan Abdal Association.